

վանինը որ պարզ չէ. բայց գուցէ անթիւ պատերազմներն ալ զժուար չըլլայ վերածել, ինչպէս պիտի ըսէինք մեծ, երկարատեւ մարտի մը ընթացքին նշանակելի ընդհարումներ:

Բայց յետ այսքան զմայլանքի փաստով հանդէպ, քանի որ այսքան զեղահիւս, զեղաքանդակ, նրբարուեստ պատմութիւն է, ասոր համար իսկ եղած է նա ամենէն աւելի ձեռնմխուածը, խաթարուածը. անշուշտ զայս նշմարեց ինքնին Հորոյ՝ Հ. Վ. Հացունիի հրատարակած «Յաւելոյած» պատատիկին մէջ:

Գրեթէ պակասը կը տազնապէ զՀորոյ, թէ «ո՞րն է տպագրական և ո՞րն է ինքնագիր սխալ»։ և նոյն պակասութիւնն է որ անոր «անդրին» նիւթ գտնել կու տայ սրբագրութեան փաւստսի մէջ 1914ի տպագրութեան, «սրանցմէ ամենէն նշանաւորն է փաւստայ Բուզանդայի դպրոցի եղած փաւստայ Բիզանդիայ»։ Բայց սիրտն հանգիստ բռնէ և երթայ քննէ 1832, 1889, վենետիկեան և Պատկանեաններ 1883, որոնց մէջ, ինչպէս 1914ին, նոյն փաւստեայն է... զբնագրին սխալն է «tel quel» թողուած:

Հորոյն կ'իմանանք թէ Բագրատունիին հայերէնի մասին այնքան տգէտ է որ սխալ բառ, ձև, դարձուած՝ քերականական կանոնի կը վերածէ. պիտի փափաքէինք որ Հորոյ այդ սխալներն հաւաքէր և հրատարակէր: Թարգմանի հեղինակէն օրինակ մը կը սպասէի, թէ ոչ Բագրատունիէն՝ գէթ Հայկազեանէն կրնար վերցընել դարաւոր սխալ մը, «Իրաւամբ և արդարութեամբ» սխալ մը՝ դիմելով Հ. Վ. Հացունիի հրատարակած պատատիկին. հոն միայն կը զօրէ Հորոյի տեսութիւնը: Հայկազեանի մէջ (էջ 752) Սոսոսկէ կեղծաւոր իմաստ նշանակուած է և իբր աղբիւր կամ վկայութիւն միայն փաւստոս. Գ. Ե. և ահա Հ. Հացունւոյ պատատիկին մէջ ցայժմ պոչատ սուտակը կը դառնայ անտակաւորապէս — կեղծաւոր. որով կը հետեւի որ հայերէնի մէջ սուտակ՝ իբր կեղծաւոր՝ գոյութիւն չունի. զբնագրի սխալ

է. և սուտակը կը մնայ ոչ թէ կեղծ՝ այլ իր յարգելի, զոհարեղէն, պատուական քարի վիճակին մէջ:

Հ. Ե. ՓԵՏԻԿԵԱՆ

(Շարունակելի)

ՅԵՂԻՇԷ ԶԱՐԵՆՑ ՊՈՆՍԵՐ

Խմբագրութեամբ Պ. Մակկիցցամի

— 0 —

Կան գրեթէ՝ որոնք դիտողութիւն, գովեստ կամ քննադատութիւն չեն ընդունիր: Ակնարկ մը կու տաս, և բան մը կը զգաս՝ զոր չես կարող բացատրել. բառեր կը պակսին: Յետոյ կը ձգես մէկ կողմ, մեծագոյն թափով մը կը փարիս սովորապէս զբաղանքիդ, և ամէն բան կը մոռնաս: Ասոցմէ են Չարենցի Պոնսերը, որ լոյս տեսան Պոլսոյ մէջ՝ «Պետական հրատարակչութիւն»:

Չարենց, — որոյ անունը խորհրդաւոր կ'ապ' մ'ունի իւր քերթուածոց հետ, — երէկ «գրաշար» ի Մոսկուա, այսօր «պոետ» է Երևանի մէջ, «նվիրված արվեստի սպասարկչութեան», որոյ զաւար ցոլքերն են այդ պոնսերը, իւր Չարենցի կրակոտ ուղեղէն ցայտած: Այս տեղեկութիւնները Պր. Խմբագրողին են, որ կը պանծացնէ «Նրա տաղանդի բազմակողմանիութեանը»։ Այդ «պոետի վոգին բարձր է յիվ թափը զորեղ», որով «Խորհրդային Հայաստանի վերածնութեան արտահայտիչն է դառնում»։ (չենք համարձակիր ժխտելու)։ և թէ «Նրա փառքը, առ այժմ նրա պոնսերն են», իսկ ապագան՝ կարող է մեծագոյն անակնկալներ դնել մեր առջև:

Յետ այս թանկագին տեղեկութեանց մեզ ուրիշ բան չի մնար, բայց խոնարհիլ այդ «փառքի» առջև, և շնորհաւորել «Պետական հրատարակչութիւնը», որ գիտէ այդպիսի զոհարներով պնեն հայ զբաղանքիներ: Միակ դիտողութիւնս զոր կըրնամ ընել՝ այս է. բանաստեղծութիւն, տաղաչափութիւն և ուղղագրութիւն հիւս-

նայի ներդաշնակութիւն մը կը յօրինեն նոցմէ ճաշակ մը մեր ընթերցողաց, ընտ-
պոետին քնարի լարերուն վրայ: Ահա ա- բուսած լաւագոյն կտորներէն:

Յեւ
նրանց
դէպքերի
վրայով —
Բաղտատից մինչեւ Լիւոն
անցնում եր
յերկաթե
քայլով —
Մի հրեշ՝ անունը Միլյոն:

Եւք մինչև ցարդ սովոր էինք այսպէս շարել այդ
բառերը. « Եւ նրանց դիւերի վրայով՝ Բաղտատից
մինչև Լիւոն անցնում էր երկաթէ քայլով մի հրեշ՝
անունը միլյոն »: Մոսկուայի նախկին « գրաշարը »
կ'երեւի՝ առիթ ունեցեր է քերթուածներ այ շարելու,
տեսեր է անոնց սողերուն անհասարակութիւնը, և
խորհրդ. Յես ել կարող յեմ նույնպէս գրել: Եւ նախա-
դասութեան բառերը շարեր է... չինական կարգով,
և ունեցեր պոեմներ կամ պոէզիական քերթուածներ:

Հոսում ես արեւի
գիծին...
իսկ
եսոր
սուեկտուր
չկա...

Պր. Գրաշարը տեսեր է նաեւ սողերու քերթու-
ղական կտրատումները, որոնք կ'ամրողացնեն շա-
փեալ սողերը. և իւր արձակ գրութեան մէջ ուզեր
է գործածել զանոնք ալ: Չենք զարմանար. « արեւի
գիծին » կը թոյլատրէ այսպիսի շեղումներ « արեւատի
սպասարկութեան » մէջ:

Աշուն ե:
Անձրեւ:
Մշուշ: —
Թաց, խոնավ — անձրեւատ քամի:

Օրացուցի ցնցող հովը կայ այս կտորին մէջ.

« Անանային աւուրք »:
« Մառախլապատ խոնաւութիւն »:
« Անձրեւաբեր հողմունք »:

Ու զուռոց. « Ա՛-ի՛, ա՛-ի՛, ա՛-ի՛ » —
իշու
եշան
եշի

Ո՞վ չի գգար հովուերգական շունչ մը այս սո-
ղերուն մէջ, ուր կ'արձագանգեն արեւադեան սո-
խակին դայալիլները բազմահով... « Մակու
քաղաքում » և « Իրանի հովիտներում »:

Յերեւման,
Յերեւման,
Յերեւման...
* * * * *

Համարիտ քնարական սուն մը, կազմուած խոր ու խոր-
հրդաւոր բառէ մը, — յատուկ անուն թէ մակբայ՝ գաղտ-
նիք է, — որ արժանի է կրկնուելու ոչ միայն երեք, այլ
և 33 անգամ, և միշտ նոր հաճոյք մը պիտի վայելես:

Այո:
Ինչո՞ւ միայն յես:
— Թող բոլորը, բոլորը, բոլորը յերգեն:
— Բոլորին:
— Բոլորին:
— Բոլորին:
— Յերգեն:

Երգին զառանգանքը, ուսկից բու-
նուած է պոետը: Այո, թող երգեն
բոլորը, բոլորը. թող « թնթանութիւնը
բառայեն » ու... ճարակին « Կայիլի
դաշտերում ». և թող Արկադիա խառ-
նէ բոլորին իւր երգը. « Ա՛-ի՛, ա՛-ի՛,
ա՛-ի՛ »:

Անպառ է Մակուցի պոետին այսպիսի
քնքուշ սողերուն շարքը, որոց վրայ մեք
ուրիշ բան չենք կարող՝ բայց միայն սքան-
չանալ, հաստատուելով Պր. Խմբագրողի
վկայութեան վրայ, առանց որոյ մեք պի-
տի վարանէինք յայտնել մեր կարծիքը,
չունենալով՝ բնականապէս՝ իմացական

զարգացման աստիճանը պրոյետար կամ
մուրացիկ դասակարգին, որոց ձօնուած է
այդ հաստորը, և որոց կարողութեան յա-
տուկ է, — ոչ մեզ՝ հին դպրոցի աշակեր-
տացս, — ըմբռնել « բարձր վոգին յիվ
զորեղ թափը » Մոսկուայի Գրաշարին
հանճարոյն: